

1950

1950. január 10.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya átszervezte munkáját. A *Magyar Szó* beszámolója szerint „az értekezleten Sóti Pál, a Magyar Osztály elnöke elnökölt. A titkárság nevében Olajos Mihály ismertette az osztály múlt évi munkáját és háromhavi munkatervet terjesztett elő. Széles körű vita után, melynek során a hozzászólók, a Magyar Osztály tagjai részletesen megvilágították a beszámoló egyes kérdéseit és kibővítették a munkatervet, átszervezték a szakbizottságokat, új vezetőket állítottak élükre és új tagokkal töltötték fel sorait. Újjászervezték ezenkívül a *Híd* szerkesztőbizottságát is”.¹

1. MSz, 1950. január 12.

1950. január 26.

Magyarországon koholt vádak alapján letartóztatták¹ és 15 évi börtönrre ítélték Csuka Zoltánt, a két világháború közötti jugoszláviai magyar irodalom egyik vezető személyiségét, aki a háború után a Budapesten megjelenő *Látóhatár* felelős szerkesztője, a Magyar–Jugoszláv Társaság ügyvezető titkára volt. Öt évvel később, 1955. január 26-án szabadult, rehabilitálták. Csuka Zoltán – Dudás Kálmánnal együtt, akit annak idején szintén letartóztattak és több hónapos kínvallatás után szabadult – a magyar–délsláv művelődési kapcsolatok egyik legjelentősebb szorgalmazója volt, mintegy nyolcvan alkotást fordított magyarra, köztük Njegoš, Andrić és Krleža műveit.

1. Bertha Bulcsu: *Írók műhelyében*.

1950. február 3.

Felhívás a *Magyar Szóban*: „A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya felhívja Vajdaság minden magyar kultúregyesületének elnökét, titkárát és még két legaktívabb választmányi tagját, jöjjenek el a vajdasági magyar kultúrmunkások széles körű értekezletére, amelyet Novi Sadon, a József Attila

kultúregyesület nagytermében (Grobļjanska 6. alatt) fognak megtartani vasárnap, február 5-én reggel kilenc órai kezdettel.”

1950. február 5.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya megbeszélést szervezett a kultúregyesületek vezetőivel. Olajos Mihály, a Magyar Osztály titkára elmondta: „Vajdaságban ma 111 magyar kultúregyesület működik 11 város és 20 járás magyarlakta területén. A 34 közigazgatási egység közül, amennyire tartományunk feloszlik, 31-ben van magyar kultúregyesület. A legnagyobb feladat ma az, hogy kifejlesszük az egyesület belső szervezeti formáit. [...] A kultúregyesületek központi feladata, hogy minden erejüket latba vessék a félévi versenyen, amelyet a Szerb Népköztársaság Kultúrszövetsége hirdetett, és amely május elsejéig tart.”¹

1. MSz, 1950. február 7. 4.; *Híd*, 1950. 1–2. 112.

1950. február 15.

Megjelent a *Híd* 1950. évi 1–2. száma. Tartalom: Brindza Károly: *Testvérek*; Gál László: *Kacag a Duna*; Németh István: *Gyilkosok*; Thurzó Lajos: *Téli földeken*; Veljko Petrović: *Kuszi a holdsugarban*; Oskar Davičo: *Mítting*; Majtényi Mihály: *Színek és képek az írókongresszusról*; Lőrinc Péter: *Az emberi élet tükrözése*; Mladen Leskovac: *A kisebbségi irodalmak mai helyzetéről és fejlődéséről a JSZNK-ban*; Lőrinc Péter hozzászólása; *A zágrábi írókongresszus határozata a Tájékoztató Iroda rágalomhadjárataról*; B. Szabó György: *Lenin könyve az irodalomról*; (Szerk.): *Széljegyzetek vitaestünkről*; Majtényi Mihály: *„Új élet felé”*. *Laták novelláskötetéről*; Herceg János: *„Napos oldal”*. *Thurzó verseskötetéről*; dr. Gyetvai Károly: *A középkori szerb osztálytársadalom 600 éves törvénykönyve*; Heisler György: *Jugoszláv–magyar gazdasági kapcsolatok*; M. O.: *Életképes népművelési szakosztályt kultúregyesületeinkben*; Cvetko Malušev: *Magyar könyvkiadás az új jugoszláviában*; *Szemle*.

1950. február 17.

Steinitz Tibor írta Herceg Jánosnak küldött levelében:¹ „Megkaptam mindkét írását. [...] Ha megengedi személyes véleményem, igaz, tudom, ez nem nagyon érdekli Magát, az volt az érzésem, hogy barátság ide, barátság oda mégiscsak piederstárlól nézték azoknak a pusztaiaknak életét. [...] Másik írásával kapcsolatban [...] azt hiszem, hogy nagyon általánosítja »generáció« olvasmányainak a megválasztását. És nemcsak a megválasztását, hanem annak csak entellektüel átélését. Ugyanakkor volt itt és mozgott egy olyan magyar »generáció« is, amely tudta, hogy a Weltbühne vagy az Europa-Hefte kit szolgál, hogy kik állnak mögötte, és higgye meg, voltak, akik cselekedtek is. Maga az írás érdeklődésre tarthat számot, csak arra kérném, hogy határolja meg pontosabban az írók és irodalmi termékek helyét – mert hát politikáról van szó, nem csak Irodalomról. [...] És végül szeretném, ha elhinné, amit őszintén írok: igazán tisztelem és nagyon szeretném, ha sűrűbben keresne fel írásaival.”

1. Kézirat.

1950. február 24.

Az Újvidéki Rádió hangpróbát szervezett szerb, magyar, ruszin és román bemondó felvételére.¹

1. MSz, 1950. február 17. 4.

1950. február 25–26.

Belgrádban megtartották a Szerbiai Népfrent III. kongresszusát, amelyen Petar Stambolić elnöki beszámolójában közölte: „a néphatóságok minden választott szervében képviselőkhöz jutottak a nemzeti kisebbségek is. A földreform keretében az agráralapból 10 527 magyar, 4 470 szlovák, 4 203 román és 1 400 ruszin kapott földet. Az iskoláztatás terén az elemi iskolákban a múlt év végén 708 tagozat magyar, 88 román, 106 szlovák és 21 román tannyelvű volt. [...] A Szerb Népköztársaság területén ma 2 magyar, 1 szlovák, 1 román, 1 siptár és 1 bolgár tanító-

képző működik. A nemzeti kisebbségek számára lehetővé vált nemcsak az alsóbb, hanem a középsiskolai oktatás is anyanyelvükön. [...] Vajdaság területén 268 kisebbségi kultúregyesület van. Ezek közül 190 magyar 10 000 taggal, 35 román, 11 ruszin, 32 szlovák. Magában Vajdaságban 158 könyvtár van, 128 580 kisebbségi nyelvű könyvvel.”¹

1. MSz, 1950. február 26. 1.

1950. március 22.

A nagybecskereki választási tömeggyűlésen Moša Pijade kijelentette: „Emlékszem még nehéz helyzetünkre a háború vége felé és mindjárt végleges felszabadulásunk kezdetén. Akkor voltak emberek, akik úgy vélték, hogy durván kell bánni az itteni magyar nemzeti kisebbséggel. Mi azonban, néptársaim, az első pillanattól kezdve szigorúan azon az állásponton voltunk, hogy harcolni kell a nacionalizmus minden jelensége ellen. [...] Mi a nemzeti kisebbségek jogait ugyanolyan komolyan értelmeztük, mint a jugoszláv népek jogait is. Ezért, néptársaim, amikor határainkon túl Moszkva vezényletével rágalmozóan azt beszélik, hogy mi elfojtjuk a nemzeti kisebbségeket, hogy nem adunk nekik jogokat, iskolákat, ez semmi egyéb, mint közönséges sovinizta rágalom, amivel sovinizmust szeretnének szítani nemzeti kisebbségeink körében.”¹

1. MSz, 1950. március 24. 1.

1950. március 26.

Jugoszláviában a háború utáni második (> **1945. november 11.**) parlamenti választások során megválasztották a Népképviselőház 620 képviselőjét. A választópolgárok 92%-a adta le voksát, ezek 93%-a a Népfrent jelöltjeire szavazott. Vajdaságban az urnák előtt megjelent 1 008 045 szavazó a választópolgárok 97,8%-át képezte, közülük 13,9% juttatta szavazatát a „vak urnába”, vagyis a lista nélküli szavazóládába. Ez az arány különösen a nemzeti kisebbségek által lakott helységeikben volt magas: Szabadkán a

Szövetségi Tanácsba 14,8%, a Népek Tanácsába 14,6%; Topolyán 13,7%, illetve 13,6%. A Szövetségi Tanács 305 képviselője közül 42-t, a Népek Tanácsába pedig 215-ből 20-at választottak Vajdaságban.¹

1. HRP, 90–91.; NF, 232. szerint Vajdaságban 134 549 szavazat (14,2%) került a lista nélküli urnába.

1950. március

A *Híd* 3. számától a felelős szerkesztő posztján Olajos Mihályt Ernyes György váltotta fel. Tartalom: Sinkó Ervin: *Az istenítélet kürtje, mely csak a baknak a szarva*; Majtényi Mihály: *Forró föld*; Oskar Davičo: *A zárka*; B. Szabó György: *Művészet és kritika*; Prežihov Voranc: *Három fiú*; Bogdánfi Sándor: *Tavaszi élé*; Lőrinc Péter: *Márciusi testvériség*; Laták István: *Nemzet születik. Lőrinc Péter riportkönyve; Fiatalok találkozója*; D. M.: *Zombor város kultúrszövetségének munkája*; B. V.: *A járási és városi kultúregyesületi szövetségek egyes szervezeti fogvatékosságairól*; Đ. Ranisavljević: *Kultúregyesületeink ünnepi játékaik és a művészegyüttesek seregszemléje*; *Krónika*.

1950. április 1.

Szabadkán megkezdődött a szakszervezeti kultúregyesületek tíznapos szemléje, amelyen tíz kultúregyesület ének- és zenekarai, színjátészó, népművészeti, szólista és szavalócsoportjai vettek részt.

1950. április 2.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya által szervezett színjátszói vetélkedő Zentán megtartott kétnapos záróversenyén a kikindai József Attila kultúregyesület színjátszó csoportját kiáltották ki győztesnek Galsworthy *Ezüstszelence* című drámájának bemutatásáért. A járási, körzeti és kerületi elődöntők – amelyeken a Vajdaságban működő 110 csoport közül 91 vett részt 122 előadással – hangulatáról a

Híd beszámolója tanúskodik: „Megtörtént az, hogy a versenyző csoportok megérkeznek, fél óra idejük sincs a színpaduk berendezésére (három-négy csoport szerepel egy előadás keretében), fellépnek, utána átöltöznek és már fel a tehergépkocsira, gyerünk haza. [...] Például Vršacon, a Kultúrszövetség Magyar Osztálya által kiküldött bírálóbizottság tagjait azzal fogadták, hogy ők bizony nem tudnak semmiről semmit. Még a versenyről sem. Sikerült is nekik a két elsőnek érkezőt a visszautazásra rábeszélni. Ám a harmadik (Oláh Béla) nem hagyta magát befolyásolni, és karöltve a Kultúrszövetséggel, táviratilag hívta be a megjelenni tartozó egyesületeket. Így szinte dróton rángatva elő őket, mégis megtartották a versenyt.”¹

Zomborban kiosztották a jutalmakat a választások tiszteletére indított munkaversenyben legjobbnak bizonyult termelőségvetekzeteknek. Az Újvidéki Rádió beszámolója szerint „a Bratstvo-Jedinstvo termelőségvetekzet nyerte el a tömegesítés első díját, amely a választási idey alatt alakult meg, s már 63 családöt tömörített soraiba. Az új szövetségeti tagok a választásokra együtt mentek, és 8 óráig leszavaztak. Az összeredményeket összegezve a verseny győztese a Proleter termelőségvetekzet 85 ponttal. Jutalmul egy új kocsi és vödört kapott. A második helyet 73 ponttal a Rade Končar termelőségvetekzet foglalta el, a harmadikat pedig a Július 7. termelőségvetekzet nyerte el. Az előbbi egy lószerszámot és egy vödört, az utóbbi pedig egy rádiót és egy vödört kapott jutalmul. A szövetségetek elégedetten vették át a jutalmat, és megfogadták, hogy a jövőben még odaadóbban küzdenek feladataik megvalósításáért”.

1. ÚR, 1950. április 4.; *Híd*, 1950. 5. 383–393.

1950. április 4.

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban így összegezte az > 1950. április 2-án lezárult vajdasági magyar színjátészó vetélkedő tapasztalatait: „A

műkedvelő színjátszás valóban kiemelkedett a szűk látókörű páváskodásból, kispolgári hiúságból. Komoly, céltudatos munkává vált. Ez azonban egyben műkedvelői mozgalmunk vezetőire, irányítóira is új feladatokat ró. A mozgalomnak nyújtott hatalmas serkentést egységes irányítás alá kell helyezni. A Magyar Népszínháznak mind az utánpótlás nevelése, mind a darabválogatás, mind pedig a segítségnyújtás terén egyaránt az élére kell állnia a mozgalomnak. Ez a feladat készítetett arra az elhatározásra, hogy a Magyar Népszínház a jövőben rendszeres kapcsolatot tart fenn a rendezőkkel, az együttesek vezetőivel időről időre, minden bemutató előtt meghívja őket, s velük együtt a vajdasági magyar írókat és műbírálókat is. [...] Ez a jövő a közeljövő, amit műkedvelői mozgalmunkban már az idén megvalósítunk. Ezzel a Magyar Népszínház hivatásának magaslatára emelkedik. A műkedvelő mozgalom pedig azzá a hatalmas szocialista kultúrát építő, az átnevelést elősegítő megmozdulássá válik, amivé lennie kell. S ez is egyik nagy eredménye a zentai döntőversenynek.”

1950. április 9.

Az Újvidéki Rádió közölte, hogy „a bácstopolyai Dózsa György szövetkezet földjein vízvezető csatorna ásása közben a szövetkezet tagjai néhány évszázados sírra bukkantak. A megkövesedett csontvázat teljes egészében kiemelték és elszállították a suboticei múzeumba kivizsgálás végett. A csontváz mellett egy agyagkorsót és más tárgyakat is találtak. A lelőhelyen a suboticei múzeum a napokban további ásatásokat kezdeményez”.

1950. április 11.

Az Újvidéki Rádió a szakszervezeti kultúregyesületek Szabadkán > **1950. április 1-jén** kezdődött szemléjéről beszámolván megjegyezte: „A kúlai Branko Radičević kultúregyesület 140 versenyzővel lépett fel. Műsorán népi táncok, szavalat, karének, zenekari számok és egyfelvo-

násos színpadi művek szerepeltek. Az előadás arról tanúskodik, hogy az alig egyéves múlttal rendelkező egyesület szépen fejlődik, habár a műsorszámok eszmeileg nem voltak kifogástalanok. Ez elsősorban a magyar műsorszámokra vonatkozik. A műsor keretében mindössze két magyar számmal léptek fel, de ezeket sem választották meg helyesen. Az első egy »palotás« volt, mely köztudomásúlag a magyar nemesek és főurak, és nem a pórnép tánca volt. A zenekar által előadott Lehár-kerिंगő sem képviselte a kúlai magyar munkások kultúrmunkáját. Ez természetesen a kúlai szakszervezeti tanács hibája is, mert nem segített a műsor összeválogatásánál.”

1950. április 16.

Újvidéken lezajlott a vajdasági amatőr színházak és színjátszó csoportok vetélkedőjének döntője. A versenyeken 228 szerb, horvát, 90 magyar, 25 szlovák, 27 román és 10 ruszin kultúregyesület vett részt. Nem egész két hónap alatt 486 színelőadást tartottak 128 634 néző előtt. A magyar színjátszó csoportok közül a nagykikindai József Attila kultúregyesület színjátszói vettek részt a döntőben.

1950. április 18.

Az Újvidéki Rádió Kultúrsmérléje szerint „A könyvkiadó vállalatnak nehézségei vannak a könyvkiadáshoz szükséges anyagok beszerzésében. Ezenkívül a vállalatnak nem volt elég adminisztratív személyzete, és így a könyvkiadó osztály egyes alkalmazottjaira túlságosan nagy teher nehezedett. Általában a könyvkiadó vállalatoknál az a helyzet, hogy egy-egy alkalmazottra évente átlag 15-20 könyv előállításának gondja hárul, viszont a magyar könyvkiadó osztály egy-egy dolgozójának körülbelül 90 könyv útját kell figyelemmel kísérnie és ellenőriznie. A vállalat már megtett minden intézkedést, hogy új szakembereket találjon, és bővítse az osztály személyzetét. Minden nehézség ellenére a Bratstvo-Jedinstvo könyvkiadó vállalat magyar

osztálya az 1950-es év első negyedévi tervét 83,95 százalékban valósította meg. Az első évnegyedben tervbe vett magyar szépirodalmi könyvek közül a *Ludas Matyi* ötezer példányban jelent meg, a sajtó alatt álló *Arany János összegyűjtött művei* négyezer példányban jelennek meg, *Toldi* szintén négyezer és *Tömörkény válogatott elbeszélései* háromezer példányban jelennek meg a könyvpiacra. Készülőben van Majtényi Mihály vajdasági magyar író *Víz a pusztában* című regénye, Lőrinc Péter vajdasági író *Birtokkisajátítás és aratási sztrájk* című történelmi műve”.

A műsor beszámolt a *Híd* márciusi számának megjelenéséről is megjegyezve, hogy a folyóiratot e számtól „új szerkesztő jegyzi, Ernyes György fiatal kultúrunkásunk, aki nagy kedvvel és hozzáértéssel látott hozzá kedvenc folyóiratunk szerkesztéséhez”.

1950. április 24.

A szabadkai Népszínház bemutatta Branislav Nušić *A megboldogult* című komédiáját.¹

1. MSz, 1950. április 23. 4.

1950. április

Megjelent a *Híd* fiataloknak szentelt 4. száma. Írásaikat B. Szabó György vezette be *Az új nemzedék hangja* címmel.¹ Tartalom: Németh István: *Helytelen világ*; Fehér Ferenc: *Bocsássatok meg, Panaszos dal*; Petkovics Kálmán: *Gát*; Major Nándor: *Emlékezés*; Juhász Géza: *Tolsztoj történelemszemlélete*; Borus Erzsébet: *Mire megjön a tél*; Poros Anna: *Éj*; Sárosi Károly: *Kuruc kori költészet*; Hatala Zoltán: *Kútásó*; Bóna Júlia: *Halászelet a Tiszán*; Madarász András: *A mai helyes nyelvészlelet*; Gellér Tibor: *Hozzászólások ifjúságunk irodalmi szemléletéhez*; Tomán László: *Debreczeni József verseiről*; Dragi Milenković: *Érték vagy szemét...?*; Bori Imre: *Izvor*; *Újabb tanúbizonyosságok*; Agnes Humbert: *Visszatérve Jugoszláviából*; Begovics Imre: *A Novi Sad-i művészi amatőr fényképiállításról*; Bori Imre: *Krónika*. Hangya András rajzai.

A szám megjelenése valamelyest tükrözte az országban zajló folyamatokat, amelyek keretében a Tájékoztató Iroda határozata nyomán kialakult szovjet–jugoszláv ellentét részeként a Jugoszláv Írószövetség II. kongresszusa állást foglalt a szovjet típusú irodalomszemlélettel szemben. Ugyanakkor a vajdasági magyar sajtóban heves és majd az év végéig elhúzódó vita kezdődött az „öregek” és „fiatalok” között, amelyben a feltörekvő nemzedék bírálói a legdurvább politikai diszkvalifikációktól sem riadtak vissza. A vita a következő évben ismét lángra kapott a folyóirat előző évfolyamának > 1951. április 1-jei elemzése után, majd pedig a folyóirat tizenöt éves jubileuma (> 1951. augusztus) kapcsán. Az ellentétet végül maga a fiatalok mentora, B. Szabó György tompította el. Ezzel párhuzamosan az új nemzedék tagjait kiszorították tőlük még fiatalabbakkal az *Ifjúság Szava* című lap addig általuk irányított irodalmi rovatából > 1950 novemberében új szerkesztőtanácsot alakítva, amelynek tagja Bálint István, Borbély János, Burány Nándor és Vörösbaranyi Zoltán lett.

1. *Híd*, 1984. 5. 626.; Bosnyák 1980, 138–181., 195–198.

1950. május 10.

A *7 Napban* Bogdánfi Sándor csaknem egy teljes újságoldalon gúnyolta ki a fiatal szerzőknek a *Híd* > 1950. áprilisi számában megjelent írásait.¹

1. Így indultok ti... *Pionír Híd* áprilisi szám. Szerkesztette Bogdánfi Sanyika. 7N, 1950. május 10.; Bosnyák 1980, 196.

1950. május 11.

A *Híd* áprilisi száma kapcsán Rehák László, a *Magyar Szó* felelős szerkesztője három folytatásban bírálta a fellépő fiatal írókat.¹

1. *Az új nemzedék hangja?* MSz, 1950. május 11. 4.; MSz, 1950. május 12. 4.; MSz, 1950. május 13. 4.; Bosnyák 1980, 196.

1950. május 13.

Az *Ifjúság Szavában* Tomka Gábor felelős szerkesztő aláírás nélküli cikkben bírálta az > **1950. áprilisi Híd** szerzőit *Nem ez az új nemzedék hangja* címmel, megjegyezve: „Az áprilisi *Híd* fiataljai – ezt elvárjuk tőlük – kiheverik betegségeiket. Ha majd ifjúsági tömegeinkkel egy úton indulnak el, egyazon eszmétől hevítve, akkor adhatnak csak majd egészen más irodalmat, olyat, amely valóságunkat ábrázolja, és éppen ezért társadalmunk, új nemzedékünk nevelésében is fontos tényező. Ha az új hangot halljuk tőlük, akkor a mi hangunknak valljuk az övékét. [...] Igaz, lapunk hasábjain is olvashattunk nem oda illő verseket és elbeszéléseket. A bírálat megvolt és okultunk belőle. Ennek az az eredménye, hogy a jövőben nem követünk el ilyen hibát.”¹

1. Bosnyák 1980, 163., 196.

1950. május 19.

Gál László *Eltévedt fiatalok* címmel a *Dolgozókban* így bírálta az > **1950. áprilisi Híd** szerzőit: „az én hitem szerint nagy baj van az olyan ifjúsággal, amely a forradalom éveiben is menekül a forradalomtól. Láttam már húszévest, aki akkor forradalmár volt, később kispolgár, még később ellenforradalmár. De aki már húszéves korában az (irodalmi) ellenforradalomnál kezdi, az minden valószínűség szerint megmarad – és nem csupán – az irodalmi ellenforradalomnál. Az összefüggések logikája kérlelhetetlen.”¹

1. Bosnyák 1980, 196.

1950. május 20.

Az *Ifjúság Szava* című lap Fehér Ferenc és Major Nándor által szerkesztett irodalmi rovata közölte Sinkó Ervin egyik felszólalását a fiatal írókhoz, ezzel közvetetten válaszolva az > **1950. áprilisi Híd** bírálóinak.¹

1. Bosnyák 1980, 196.

1950. május 25.

Tito Belgrádban a magyar nemzetiségű földműveseket tömörítő vörösmarti Petőfi Sándor Termelőszövetkezet küldöttségét fogadva kifejtette: „Szövetkezeteteknek a legnagyobb sikert és legjobb előmenetelt kívánom, mind a magatok javára, mind pedig közös államunk, az új Jugoszlávia javára. Ti tudjátok – hiszen már magatok is hangoztattátok az előbb –, hogy mi az új, szocialista Jugoszláviát a teljes nemzeti egyenjogúság elvére alapítottuk. Ma mindenki meggyőződhet arról, hogy ez nem csupán népámító jelszó volt, hanem lényeges életszükséglet. Ha egy állam fenn akar maradni, és ha az illető államban több nemzetiség él, akkor nem szabad megengednie, hogy egyik nemzetiség kiváltságokat élvezzen a többi kárára. Éppen ezért mi a jövőben is mindig a nemzetiségek teljes egyenjogúságának elvét fogjuk képviselni, mert ahol nincs nemzeti egyenjogúság, nem lehet szociális igazság sem. Ti, akik nálunk a magyar kisebbséghez tartoztok, legyetek meggyőződve, hogy hazánkban ennek az elvnek alapján minden jogot megkaptok ugyanúgy, mint a többi nemzet. A magam részéről pedig szíve-tekre kötöm, hogy a helyi lakossággal a legjobb egyetértésben éljete.”¹

1. *Borba*, 1950. május 27.; Tito 5, 185.

1950. május 27–29.

Bácskerteszen néptánc-szemináriumot tartottak.¹

1. *Híd*, 1950. 6. 459.

1950. május 31.

Kosovo-metohijai látogatása során Prištinában mondott beszédében Tito kijelentette: „Albániában, Bulgáriában, Magyarországon és Romániában ma intézményesen azon fáradoznak, hogy ezeknek az országoknak a népeit gyűlöletkeltésre uszítsák Jugoszlávia népei ellen. De még ez sem elég nekik, azzal is próbálkoznak, hogy országunkon belül szintén kölcsönös gyűlöletet szítanak egyes nemzetiségeink között. Óvakodjatok az efféle provokátoroktól, a nemzeti gyűlölködés és

sovinizmus szítóitól. Szocialista alkotmányunk előírja, hogy a nemzeti gyűlölködés ellenkezik szocialista törvényeinkkel, tehát hivatalból üldözendő. [...] Emlékeztek rá, milyen testvéri viszonyban éltünk az albán néppel egészen a Kominform hírhedt határozatáig, hogy az albán nép milyen hálával tekintett a testvéri Jugoszláviára [...] Nem hiszem, hogy az albán népet el lehet választani Jugoszlávia népeitől, mert egyik is, másik is belátta: csak testvéri egyetértésben, kölcsönös megbecsülésben fejlődhetnek helyes irányban és gyorsan, viszont minden gyűlölködés, illetve a nemzeti gyűlölködés bármiféle szítása csak rosszul végződhet. Még egyszer figyelmeztetek benneteket: vigyázzatok a provokátorokra, óvakodjatok tőlük és üldözzétek őket, mert csak bajt okozhatnak nekünk. [...] Magyarországgal szintén megteremtettük a rendezett viszony feltételét, noha a magyar fasiszták irtották népünket Vajdaságban. A magyaroknak azt mondtuk, fátyolt borítunk a volt kormányzati vezetők régi bűneire, kezét nyújtunk nekik, hogy a jövőben együtt haladjunk tovább.”¹

1. *Borba*, 1950. június 3.; Tito 5, 200–203.

1950. május 31.

A magyar kormány bejelentette, hogy lezárja a jugoszláv határt és határzónát létesít.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956.

1950. május

A *Híd* 5. számának tartalma: Brindza Károly: *Május elseje*; Gál László: *Május*; Čedo Kisić: *Az esztétikát is sújtja a marxizmus revíziója* (Ford. Steinitz Tibor); Laták István: *Májusi vigalom*; Lőrinc Péter: *Selyem zsebkendő*; Csépe Imre: *Májusi éj*; Debreczeni József: *Hideg krematórium* (XX–XXII. fejezet); Weigand József: *Vers* (Részlet az *Ördögűzők* című színjátékból); Thurzó Lajos: *Gyermekkoromból*; Herceg János: *Nušić Branislav*; *Louis Adamich Jugoszláviáról*; Lőrinc Péter: *A százéves balzaci mű*; Weigand József: *Ez évi műkedvelőversenyeink tanulságai*; *Krónika*.

1950. június 2.

Sinkó Ervin az *Iffjúság Szavában* a *Híd* áprilisi számát értékelve szembeszállt a bírálók szempontjaival mondván: „az autoritatív, kártevő kritika hangja” hallatja magát.

1950. június 4.

A *Magyar Szóban* Bori Imre válaszolt az > 1950. áprilisi *Hídról* megjelent kritikákra.¹

1. Bosnyák 1980, 196.

1950. június 20.

Rex Józsefet, a belgrádi magyar követség egykori másodtitkárát a Budapesti Törvényszék hűtlenség vádja alapján életfogytiglani fegyházra ítélte.¹ > 1949. május 20.

1. A. Sajti 2009, 107.

1950. június 24.

Az *Iffjúság Szava* irodalmi rovata leköszölte a vajdasági körútja során Újvidékre is ellátogató Sinkó Ervin bevezetőjét, amelyet az újvidéki fiatal írók által szervezett értekezleten mondott el, ahol felkérték, „adjon útmutatást és tanácsot a fiataloknak, hogy a jövőben még eredményesebben munkálkodjanak”.¹

1. Bosnyák 1980, 196.

1950. június 26.

Jugoszlávia Képviselőháza meghozta a munkás-tanácsokról szóló törvényt. Az év októberéig 7 136 munkás tanácsot alakítottak meg 155 166 taggal. Ezek kétharmadának a törvény szerint fizikai munkásnak kellett lenniük.¹

Részlet Titónak a jugoszláv népképviselőház ülésén mondott expozejából: „A tények azt bizonyítják, hogy mi már a háború folyamán megoldottuk a nemzeti kérdést, s így szüntettük meg a nemzeti elnyomást hazánkban. Ezt úgy értük el, hogy megalakult a Macedón, a Crna Gora-i, a Horvát, a Bosznia-Hercegovina-i, a Szlovén és a Szerb Népköztársaság. Kommunista pártunk műve volt ez, hiszen több mint húsz

éven át harcolt e cél eléréséért. Olyan gyökeresen megoldottuk a nemzeti kérdést, hogy az valóban példaként szolgálhat nemcsak más országoknak, ahol megoldatlan a nemzeti kérdés, hanem a Szovjetunióknak is. Mert népeink valóban önmagukat kormányozzák, s nem kényszerítenek rájuk bizonyos vezetőket kívülről, az úgynevezett vezető nemzet részéről, éspedig egyszerűen azért nem, mert mi tagadjuk bárminemű vezető nemzet létezését. [...] Joggal tarthatunk tehát igényt arra, hogy az összes szocialista országok közül egyedül mi oldottuk meg helyesen, vagyis a marxizmus tudományának szellemében, a nemzeti kérdést. Ezt bizonyítja a nem szocialista jellegű eljárás egyes népekkel szemben a Szovjetunióban és a helytelen bánásmód a nemzeti kisebbségekkel Bulgáriában, Magyarországon, Romániában stb. Tehát aki csak akar, győződjön meg a helyszínen arról – de ne csak nálunk, hanem a fent említett országokban is –, hogy hol található meg a fajüldözés és a nacionalizmus (hogy ne mondjam, a fasizmus) elemei, vajon nálunk-e vagy pedig azoknál, akik bennünket illetnek ilyen nevekkal.²

1. Arday Lajos: *Reformok és kudarcok. Jugoszlávia utolsó évtizedei, és ami utána következett*. Budapest, 2002, BIP, 213.; *Világtörténelmi enciklopédia*. Kossuth Könyvkiadó, 1982.; Nagy Imre szerk.: *Vajdaság. A Kárpát-medence régiói. VII. Pécs–Budapest, 2007*, Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja – Dialóg Campus Kiadó, 131–132. – 2. *Borba*, 1950. június 27.; Tito 5, 217–218.

1950. június

A *Híd* 6. számának tartalma: Gál László: *Mese medvéről, sasról, rengetegről*; Sebestyén Mátyás: *Ervőpróba*; Ács Károly: *Tollamhoz*; Herceg János: *Jakov Ignjatović*; Lőrinc Péter: *Fiatalok „Híd”-ja*; Debreczeni József: *Jugoszláviai magyar nyelvünk*; Sava Vukosavljević: *Visszatekintés kórusaink szemléjére*; Sulhóf József: *A megboldogult. A Magyar Népszínház Nušić-bemutatója*; Boško Petrović: *Milivoj Nikolajević rajzainak gyűjteményes kiadása*.

A *Híd*ban Löbl Árpád is csatlakozott az > 1950. áprilisi *Híd*ban megjelent fiatal szerzők támadóinak sorához: „Kosztolányi is adott politikát, csak hogy éppen a »pardon« politikáját. Félek, hogy akarva vagy nem akarva – fiatal lírikusaink is adnak minden berzenkedésük ellenére – és éppen ezzel – politikát. Csak éppen nem kívánatos politikát. Legbensőbb intenzitásvukat adják, apolitikus mivoltukat. De beteges, de dekadensen vén és fáradt ez a benső élet.”¹

1. Bosnyák 1980, 21., 196.

1950. július 29.

A vajdasági tartományi pártbizottság büroójának ülésén megállapították, hogy a választópolgárok 73,26%-a tagja a Népfrontnak. A magyar választópolgárok 59,3%-a volt a Népfront tagja, a románok 52,5%-a, a ruszinok 47,9%-a és a szlovákok 41,3%-a, és ezt az arányt elégtelennek minősítették.¹

Magyarországon a Legfelsőbb Bíróság jogerősen 15 évre mérsékelte Rex Józsefnek, a belgrádi magyar követség egykori másodtitkárának a Budapesti Törvényszék által > 1950. június 20-án hűtlenség vádjára alapján kirótt életfogytiglani fegyházbüntetését.²

1. NF, 250. – 2. A. Sajti 2009, 107.

1950. július

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének keretében megalakult a Magyar Kisebbségi Írók Klubja.

A *Híd* 7. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Kulturális örökség és szocialista realizmus*; Vladimir Nazor: *Öröm* (Részlet); Oton Župančić: *Tito marsallhoz*; Szirmai Károly: *Patkányok*; Lőrinc Péter: *Pártszerűség és hazafiság*; Fehér Ferenc: *Mesék után*; Petkovics Kálmán: *Kezdet*; Urbán János: *Cseresznyeszedés*; Majtényi Mihály: *A román vers és román próza nálunk*; Sulhóf József: *Magyar népdal, magyar nóta*; Bogdánfi Sándor:

Vajdaság szerepe Jugoszlávia mezőgazdaságában; Mi az, amire Ehrenburg Ilja nem tud felelni?; A Népi Ifjúság szemléje; A vajdasági pionírok hangversenye Novi Sadon; Régi iparos- és céhkiállítás a verseci Múzeumban; Népegyetemek a Vajdaságban; Jugoszláv irodalmi est Bécsben.

1950. augusztus 22.

A Szerbiai Népfrent Vajdasági Szervezete Tartományi Bizottságának plénümán megállapították, hogy „a falvakban kifejtett politikai munka terén tapasztalható lemaradás” kifejezésre jutott a népkölcson jegyzésében is. Augusztus közepéig ugyanis Zentán a tervezett összeg 0,4%-át, a Tisza menti járásban pedig 0,31%-át jegyezték be.¹

1. NF, 349.

1950. augusztus

Újvidéken a Jugoszláv Könyvtárosok Szövetségének tanácskozásán Dragiša Polužanski, a Matica srpska főkönyvtárosa felvetette a nemzeti és kisebbségi központi könyvtárak megalakításának gondolatát.¹

A *Híd* 8–9. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Kulturális örökség és szocialista realizmus. III.*; Laták István: *Hidverésnél, Invokáció*; Majtényi Mihály: *Vörös csillag*; Brindza Károly: *A nagy pör*; Oskar Davičo: *Szerbia* (Ford. Ács Károly); B. Szabó György: *Petőfi elbeszélő költészetének néhány sajátosságáról*; Mácsay István: *Forr a munka*; Németh István: *Kis oktanok*; Borbély János: *Tragédia*; Lőrinc Péter: *Két part között* (Szenteleky Kornél); Tüz Imre: *Magyar Központi Könyvtár*; dr. Ernst Diamant: *Franjo Kuhač és a magyar népzene*; Végh Sándor: *A kikindai József Attila kultúregyesület színjátszó csoportjának munkája*; Gál László: *Hozzászólás Bogdan Čiplic bírálatához*; *A mai Jugoszlávia*; *Bolgár rágalmak egy macedón íróról*; *Eszperantó mozaik*; T. Doban: *Hajnalban. Mihai Avramescu versei*; *Néprajzi kutatások Bela Crkva környékén*; T. Doban: *Falum éneke. Jon Balan versei.*

A folyóirat közölte a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének drámapályázatát, amelyre „a szindarabok bármely nyelven írhatók”.

1. *Híd*, 1950. 8–9. 615–617.

1950. szeptember 18.

A Népfrent Tartományi Bizottságának Végrehajtó Bizottsága megalakította titkárságát a következő tagokkal: Stevan Doronjski, Sava Mali, Ruža Tadić, Radomir Radujkov, Dobrivoje Vidić, Paško Romac, Rehák László.¹

1. NF, 292.

1950. szeptember 28.

Belgrádban megkezdődött a Szerbiai Kultúregyesületek Szövetségének 2. évi közgyűlése, amelyen Miloš Hadžić, Vajdaság Végrehajtó Főbizottságának tudomány- és kultúrügyi megbízottja „a nemzeti kisebbségek kulturális nevelése terén elért sikerekről beszélve hangsúlyozta, hogy mindezek a sikerek Pártunknak a nemzetiségi kérdésben elfoglalt helyes álláspontjáról tanúskodnak. Szerbia kultúregyesületeinek szövetsége hathatósan támogatta a falvakban élő nemzeti kisebbség kulturális fejlődését. Az előadó adatokat sorolt fel a nemzeti kisebbség kulturális fejlesztése terén végzett munka sikerességéről, majd kijelölte azokat a feladatokat, amelyeket szem előtt kell tartani a nemzeti kisebbségekkel való kultúrmunkában: fejleszteni kell a népművelési tevékenységet, különösen az asszonyok körében, segíteni kell a nemzeti kisebbségeknek, hogy emeljék közoktatási munkájuk eszmei színvonalát, fejleszteni kell a nemzeti kisebbségek kádereit, anyagi támogatásban kell őket részesíteni, támogatni kell kiadói tevékenységüket, el kell őket látni megfelelő anyaggal, eszközökkel stb.”¹

1. MSz, 1950. október 1. 4.

1950. szeptember

1948 júliusától a magyar határszervek által a magyar–jugoszláv határon kiváltott incidensek

miatt a jugoszláv kormány 27 tiltakozó jegyzéket intézett a magyar kormányhoz.

1950. október 1.

Negyed órával bővült az Újvidéki Rádió magyar műsorának addig átlagban egyórás napi műsorideje. Nagyobb terjedelmet kapott a *Pionírműsor*, a *Falu hangja* és az *Építjük a szocializmust* című műsor, emellett ettől kezdve szombat esténként felváltva sugároztak *Vidám műsort*, illetve rádiójátékot.¹

1. *Híd*, 1950. 10. 725.

1950. október 3.

Újvidéken megjelent a *Sportújság* című lap első száma.¹

1. MSz, 1950. október 1. 4.

1950. október 4.

Újvidéken új külalakban, képes lapként jelent meg a *7 Nap* című lap 24 oldalon.¹ > **1946. április 5.**

1. MSz, 1950. október 1. 4.; EM, 269.

1950. október 8.

A *Magyar Szó* közölte, hogy „Az UNO¹ politikai különbizottsága befejezte az emberi jogok magyarországi, bulgáriai és romániai megsértésének ügyét, és 39 szavazattal 5 ellenében elfogadták az ausztráliai javaslatot. Ez elítéli Magyarországot, Bulgária és Románia kormányát, mert megtagadták az együttműködést az Egyesült Nemzetekkel és a nemzetközi bírósággal. Három állam tartózkodott a szavazástól”. A lap közli Vladimir Popović jugoszláv delegátus beszédét is, amelyben többek között ez áll: „A felvetett kérdésben a jugoszláv delegáció régebben azt az álláspontot képviselte, hogy téves dolog az UNO elé vinni egy olyan kérdést, amely a nemzeti államok kizárólagos hatáskörébe tartozik. A jugoszláv delegáció meg is maradt a mellett az álláspontja mellett, hogy a nemzeti bíróságok büntető törvényeinek alkalmazása tulajdon állampolgá-

raikra kizárólag a nemzeti igazságszolgáltatás ügye és az Egyesült Nemzetek nem illetékesek beavatkozni ebbe a kérdésbe. Ha azonban valamelyik országban az emberi jogok és alapvető szabadságok rendszeres megszegése nemcsak szórványos eset, hanem rendszerré válik, akkor egészen más képet ölt az ügy. Az emberi jogok és alapvető szabadságjogok rendszeres megszegése a nemzetközi biztonságot veszélyezteti. [...] Különösen érvényes ez, ha egyes népcsoportok nyelvi, faji stb. hátrányos megkülönböztetéséről van szó. [...] Magyarország, Bulgária és Románia ismételten megszegték a békeszerződést Jugoszláviával szemben. Példaként megemlítjük az egyes szerződészségeket. Magyarország, Bulgária és Románia kormánya valójában szerződészségest követ el, amikor erőszakosan széttelepíti a jugoszláv nemzeti kisebbséget. A jugoszláv nemzeti kisebbséget erőszakosan elhurcolták még azoknak az országoknak a határain túl is, amelyeknek az állampolgárai. Mindezt csupán azért, mert jugoszláv nemzetiségűek.”

1. Egyesült Nemzetek Szervezete.

1950. október 11.

A *7 Nap*ban Bori Imre burkolt formában polemizált az > **1950. áprilisi Híd** fiatal szerzőit támadókkal.¹ Közlésére a következő számban Löbl Árpád reagált. > **1950. október 18.**

1. Bori Imre: Képzelt beszélgetések. Eckermann beszélgetései Goethével. 7N, 1950. október 11.

1950. október 14.

Újvidéken a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének plénümán elfogadott határozat legfontosabb feladatként a falu kulturális és közművelődési színvonalának emelését határozta meg. Ugyanakkor kiosztották a hat hónapos kultúrverseny díjait: 71 egyesület és alosztály összesen 730 000, valamint 68 kultúrmunkás 319 000 dinár jutalomban részesült.¹

1. MSz, 1950. október 15. 1.

1950. október 16.

Belgrádban kisebbségi könyvkiállítás nyílt. A Prosveta kiadó elárúsító helyiségeiben magyar, szlovák, ruszin, albán, török és olasz írók eredeti alkotásai mellett Majakovszkij, Puskin, Gorkij kisebbségi nyelvekre lefordított műveit is kiállították.¹

1. MSz, 1950. október 19. 4.

1950. október 18.

A 7 *Nap*ban Löbl Árpád ugyancsak burkolt formában válaszol¹ Bori Imrének az > 1950. áprilisi *Hid*-vitát érintő előző heti cikkére. > 1950. október 11.

1. Lőrinc Péter: Éjjel álomban... 7N, 1950. október 18.

1950. október 19.

Újvidéken a Magyar Irodalmi Klubban Fehér Ferenc tartott irodalmi estet. A verseket a szerző és Szegedi Mária adta elő, Bori Imre pedig méltatta.¹

1. MSz, 1950. október 22. 2.

1950. október 21.

Vajdaság Népképviselőháza 8. rendes ülésén Stevan Babić, Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának elnöke a népbíróságok munkájáról beszámolva elmondta: „Vajdaságban a bíróságok imitt-amott felmerülő fogyatékoságaik ellenére lényegében megoldották feladataikat. Pedig a feladatok nem voltak könnyűnek mondhatók. Vajdaság két olyan állammal határos, amely a Tájékoztató Irodá-s taborba tartozik, Magyarországgal és Romániával. És vezetőik jugoszlávellenes hajszájukban nem válogatták az eszközöket. A dolgozóknak, a dolgozók hatóságának és így a népbíróságnak is fokozott éberséggel kellett és kell ügyelnie a békés, szocialista építésre. Hazánk külső és belső ellenségei katonai és politikai vereségük után gazdasági téren harcolnak a dolgozó nép ellen. Úton-útfélen akadályozzák a néphatóság és a Párt intézkedéseit. Különösen

falun folyik kemény harc. Ezek a népelleneségek a többi között dolgozóink ellátása, a felvásárlás sikeres megvalósítása ellen törnek.” Az elnök a *Magyar Szó* tudósítása szerint „adatokat közölt, amelyekből kitűnik, hogy ezzel szemben Vajdaság területén a nép és az állam elleni bűncselekmények száma évről évre csökken. 1947-hez viszonyítva az év első hat hónapjában a nép és az állam elleni büntettek százaléka mindössze 25,1, a nemzetiségi, faji és vallási gyűlölet szításáért elítéltek százaléka 11,8”.¹

1. MSz, 1950. október 22. 1.; HRP, 96.

1950. október 22.

Újvidéken megnyílt a vajdasági képzőművészek 4. tárlata, amelyen három magyar festő is kiállította műveit: Ács József, Husvéth Lajos és Ruzsicska Pál.¹

1. MSz, 1950. október 23. 4.

1950. október 28.

Az Újvidéki Rádió bemutatta Karinthy Frigyes *Bűvös szék* című művének hangjátékváltozatát és Majtényi Mihály *Csempe szájú literes* című kabaréját a szabadkai Magyar Népszínház színezeinek előadásában.¹

1. MSz, 1950. október 28. 4.

1950. október 29.

Zágrábban, az Antifasiszta Nőfront III. kongresszusán mondott beszédében Tito a sajtó szerepéről szólva megjegyezte: „Semmiképpen sem értünk egyet azzal, hogy mondjuk a Szovjetunió némely vezetőit azonosítják az orosz néppel vagy a szovjet népekkel; de vonatkozik ez bármely más ország vezetőire is. [...] Mi nem akarunk harcolni egy egész nép ellen, akár kicsi, akár nagy. [...] Nem kifogásolom a karikatúrát egyes személyekről vagy egy-egy csoportról, de népek ellen fellépni a legnagyobb hiba.”¹

1. *Borba*, 1950. október 30.; Tito 5, 264.

1950. október 31.

A szabadkai Magyar Népszínház bemutatta Henrik Ibsen *Kísértetek* című művét.¹

1. MSz, 1950. október 30. 4.

1950. október

A *Híd* 10. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Kulturális örökség és szocialista realizmus. V.*; Csépe Imre: *Tavaszi reggel, Delelőn túl, Falum fölött süt a nap*; Majtényi Mihály: *Száz forint*; Major Nándor: *Hej, otthon ilyenkor, Fűrjet fogott öregapám*; Miroslav Krleža: *A bistrica–lesnai ütközet* (Ford. Sinkó Irma); Borus Erzsébet: *Józan és megbocsátó arccal*; Újlaki Frigyes: *Rokonoknál*; Jovan Jovanović Zmaj: *A kacska és a béka* (Ford. Gál László); Saffer Pál: *Keresztúton*; Jean Cassou: *Üzenet a jugoszláv értelmiségnek*; Lőrinc Péter: *Népi kultúra – népies kultúra*; Laták István: *Sterija-darab a magyar színpadon*; Bori Imre: *Sinkó Ervin elbeszélései*; Toldi György: *A vajdasági magyar nyelvről*; Bori Imre: *Upton Sinclair: Jimmie Higgins; Krónika*.

A folyóirat beszámolt arról, hogy Újvidéken megalakult a Fiala Írók Klubja, amely „össze-fogja, egyesíti Vajdaság minden nemzetiségének fiatal íróit”. Szeptember elején irodalmi találkozót szervezett Sinkó Ervinnel, és „előreláthatólag az év végén jelenik meg a magyar osztály által összeállított antológia”. Ugyanebben a számban a *Híd* meghirdette irodalmi pályázatát, amelyen a következő műfajokkal lehetett részt venni: elbeszélés, vers, egyfelvonásos, háromfelvonásos, tanulmány, irodalmi riport, humoros karcolat.

1950. november 1.

Szabadka község képviselő-testülete határozatot hozott arról, hogy a Horvát Népszínház keretében megalakul a Szabadkai Opera. Szervezője és első igazgatója Milan Asić karnagy volt. Az opera zenekara 1951. január 8-án adta első hangversenyét, 1951. február 1-jén pedig bemutatták Ivo Tijardović *A kis Florami* című operettjét.

Az előadásokat szerbhorvát és magyar nyelven tartották. Az operaelőadásokkal Újvidéken és Zomborban, az operettekkel Vajdaság minden nagyobb városában vendégszerepeltek, két balettet is bemutattak. Az alapító az 1953–1954-es évad végén döntött az Opera megszüntetéséről. Az utolsó előadást 1954. július 6-án tartották.¹

1. Eberst 1972, 158.; Eberst 1974b, 159.

1950. november 3.

A *Magyar Szó* tájékoztatót, hogy „a szövetségi kormány tudomány és kultúrügyi tanácsa értekezletet tartott Beogradban. Ezen a közoktatásügyi szervek eddigi munkáját vitatták meg és új határozatokat hoztak... A kultúrmunka demokratizálása terén nagy szerepe lesz ezentúl a járási és a városi Népbizottságok kultúrügyi tanácsának. Habár ezek a tanácsok már eddig is működtek, néhol alkalmatlannak bizonyultak számos kérdés megoldására. A szövetségi kormány tudományos és kultúrügyi tanácsának határozata alapján ezek a tanácsok most új feladatot kapnak. Munkájuk önállóbb lesz. Helyenként, ahol a kultúrélet fejlettebb, a közoktatási tanácsok mellett kultúrügyi és művészeti tanácsok is alakulnak, amelyek a kultúrintézmények és a tömeges kultúrszervezetek kérdéseivel, valamint a helység városrendészetével is foglalkoznak. A járási és a városi tanácsok ügyeit jóval több ember intézi majd, mint eddig. A kulturális nevelőmunka ily módon kitereljesedik és javul”.

1950. november 5.

A Torontálvásárhelyen megtartott irodalmi esten fellépett Gál László, Majtényi Mihály, Löbl Árpád (Lőrinc Péter), Herceg János, Csépe Imre, Kovács Károly (Ács Károly), Fehér Ferenc, Glaug János (Galamb János) és Borús Erzsébet, valamint Füstös Katica és Kukucs Olga, az Újvidéki Rádió énekesei.¹

1. MSz, 1950. november 4. 4.; MSz, 1950. november 5. 4.

1950. november 6.

Leo Sulzbergernek, a *New York Times* európai igazgatójának kérdéseire válaszolva Tito kijelentette: „Amikor a görögországi macedón kisebbséget említjük, nem gondolunk déli határaink valamiféle kiigazítására. Csak a macedón kisebbségre gondolunk, s az de facto létezik, és mivel létezik, elvi okokból nem engedhetjük meg, hogy mi vegyük le ezt a kérdést a napirendről, már csak azért sem, mert a kominformbeli országok, nevezetesen Bulgária, nagy hajszát folytatnak ellenünk e kérdéssel kapcsolatban. [...] A görögországi macedón kisebbségnek meg kell adni kisebbségi jogait, ahogyan mi is megadjuk itt Jugoszláviában a jogokat a nemzeti kisebbségeknek. Továbbá az a véleményünk, hogy a macedón kisebbséget nem szabad üldözni.”¹

1. *Borba*, 1950. november 9.; Tito 5, 271–272.

1950. november 7.

Topolyán az októberi forradalom évfordulója alkalmából tartott ünnepségen Apró Mátyás, a járási pártvezetőség szervezeti titkára mondott beszédet.¹

1. MSz, 1950. november 9. 4.

1950. november 18.

A topolyai Járási Magyar Népszínház együttese bemutatta Henrik Ibsen *Kísértetek* című művét Garay Béla rendezésében. A szereplők: Dimitrijevic Mara, Krémer Rezső, Sinkó István, Mohai Lajos, Krémer Rózsa.

A *Magyar Szó* közölte: „A néphatóság határozatával a topolyai amatőr színház hivatásos magyar népszínházzá alakul át. A subotica melletti ez lesz a második hivatásos magyar népszínház hazánkban.” A topolyai Járási Magyar Népszínház az > **1949. március 5-én** először bemutatkozott járási amatőr színházból jött létre. Megalakulásakor 8 hivatásos színésze volt.

1950. november 19.

Zentán Thurzó Lajos-emlékestet tartottak. A költő munkásságáról Gál László és Herceg János emlékezett meg, műveiből Szegedi Mária, Cser Vera és Nagy József adott elő.

1950. november

A *Híd* 11. számának tartalma: Gál László: *Irodalom és miszticizmus*; Herceg János: *Kicsike*; Ács Károly: *Versenyben a nappal, Egymásé és mindenkié*; Sinkó Ervin: *Miroslav Krleža műve*; Sárosi Károly: *Vörös Márta*; Boško Petrović: *Vihar, Autóbuszon*; Bóna Júlia: *Kezdet*; Lőrinc Péter: *Szólamirodalom*; Sulhóf József: *A hangszúly és a nyelv zenéje*; B. Szabó György: *A vajdasági képzőművészek IV. kiállítása*; Penavin Olga: *A szlavóniai szigetmagyarság*; Ágoston Mihály: *Magyar népmesék*; Pataki László: *Színjátékok kézikönyve*; Herceg János: *Kísértetek*; Brindza Károly: *Könyvterjesztő munkánkról*.

Löbl Árpád (Lőrinc Péter) írta: „A legszörnyűbben a vajdasági fiatal írók tanácskozásán rémültem meg. Akkor, amikor a szerbül író Iványi szólalt fel. Tudtam, hogy verskötetének legtöbb darabja az új formalizmus szólam- és jelszómodorosságának áldoz, annál inkább meglepett felszólalása. Azt hangoztatta fiatalok és öregek előtt, hogy nincsen marxista esztétika, általában semminő más esztétika sincsen. Csupán az egyén van. [...] Hiszen ha csupán Iványi darálna a magáét! De – írtam már róla – ennek a relativizmusnak a jegyében folyt le az ULUS¹ tavaszi tárlata is, ennek a relativizmusnak a jegyében állítja össze irodalmi mellékletét egybek között az *Iffúság Szava* is. Az új formalizmus elől futunk, menekülünk sokan és joggal – és észre se vesszük, hogyan rohanunk bele a régi formalizmusba, a relativizmusba, a nihilizmusba.”

1. Udruženje likovnih umetnika Srbije – Szerbiai Képzőművészek Egyesülete.

1950. december 1.

A Vajdasági Tartományi Pártbizottság Irodájának ülésén elfogadott jelentés szerint a népkölcson jegyzése különösen a nemzeti kisebbségek által lakott azon helységekből adott gyenge eredményt, ahol az > 1950. március 26-i jugoszláv képviselőházi választási eredmények is gyengék voltak.¹

1. NF, 265–266.

1950. december 28.

A jugoszláv képviselőházban az 1951. évi katonai költségvetés indoklása során Tito kifejtette: „A békeszerződés szerint Magyarország 65 000 főnyi szárazföldi katonaságot és határőrséget tarthat fegyverben, valamint 5 000 főt a légierőben, tehát összesen 70 000 embert. Viszont a magyar hadsereg, határőrség és rendőrség létszámát, amely 1947-ben összesen 43 000, 1948-ban pedig 60 000 volt, 1949-ben 103 000-re növelték. Ebből a hadsereg létszáma körülbelül 50 000, a rendőrségé 38 000, a határőrségé pedig 15 000. 1950-ben Magyarországon katonai szolgálatot teljesít az egész 1928-as és 1929-es korosztály, s ezenkívül meg az 1927-es és az 1930-as korosztály egy része, tehát a parancsnoki állomány nélkül körülbelül 150 000 ember, úgyhogy beleszámítva a parancsnoki állományt is, a teljes létszám 165 000 ember. Következésképpen Magyarország körülbelül 95 000 emberrel, azaz 235 százalékkal túllépte a békeszerződésben engedélyezett létszámot. [...] Nagyon érdekes lenne tudni, ki ellen fegyverkeznek. Ki ellen fegyverkezik például a velünk határos Románia vagy Bulgária és Magyarország, hiszen csak velünk szemben provokálnak különféle határincidenseket, erődítéseket építenek, és különféle más katonai előkészületeket tesznek. [...] És továbbá, vajon olyan régen volt-e az, amikor ők, a többi fasiszta megszállóval együtt szülőföldünket gázolták, falvainkat gyújtogatták és a békés lakosságot gyilkolták Szerbiában, Macedóniában, Vajdaságban stb.? Vizsgáljuk csak meg a hazánk

ellen folytatott propagandájuk tartalmát. Nem hasonlít-e hajszálnyi pontossággal Boris Koburg, Horthy és mások propagandájához? Nem juttatják-e kifejezésre különféle módon már ma is hódító igényüket egyes vidékeinkre? Nem, ezeknek mi semmit sem hihetünk azok után, amit tettek, és amit most megint tesznek ellenünk.”¹

Sinkó Ervin levele² Kovács [Ács] Károlyhoz: „Téved, ha azt hiszi, hogy számomra teljesen ismeretlen. Már egy idő óta felfigyeltem a nevére, hála a *Híd*-ban időnként megjelenő írásainak. És köszönöm, hogy bizalommal fordult hozzám. Nagyon figyelmesen olvastam beküldött fordításait, és csak azt mondhatom, hogy nem mindennapi szenzibilitásról tanúskodnak nüánszok és általában a szavak és a ritmus értéke iránt. Az én véleményem az, hogy feltétlenül folytassa a munkát. Krležának is megmutattam az ő verseinek ezeket a magyar változatait, és ő teljesen úgy reagált rájuk, mint én. Persze egy-egy szó itt és ott is akad, amit másképp szeretnék, de ezt levélben nemigen lehet megvitatni. Jövő hónap második felében pár napra Vajdaságba fogok utazni, s azután Beogradban lesz előadásom, a Kolarčev univerziteton – tehát vagy Novi Sadon vagy Beogradban személyesen beszélhetjük majd meg ezeket az apróbb változtatási indítványaimat, amelyek, ismétlem, nem lényegesek.”

1. *Borba*, 1950. augusztus 29.; Tito 5, 319–322. –
2. Kovács József sajtó alá rend., jegyzetek: *Sinkó Ervin levelezése. II. 1945–1967*. Budapest, 2006, Argumentum Kiadó, 31–32.

1950. december

A *Híd* 12. számának tartalma: Gál László: *Irodalom és miszticizmus. II.*; Fehér Ferenc: *Valaki a gépbe diktál, Mellemen sír egy margarét, Nálam járt anyám, Önarckép 1950-ből*; Kolozsi Tibor: *Bátorság*; Drago Gervais: *Három testvér* (Ford. Gál László); Sinkó Ervin: *Hazugságok és igazságok*; Saffer Pál: *Mese a kezdetről*; Galamb János: *Vándorúton, Lira, Önkínzás*; Sulhóf József:

Csalódás; Gál László: *Thurzó Lajos emlékezete*; Penavin Olga: *A szlavóniai szigetmagyarság*; Majtényi Mihály: *G. B. Shaw*; Bori Imre: *Makarenko: Új ember kovácsa*; Bori Imre: *Majtényi Mihály újabb elbeszélései*; Herceg János: *Ördögűzők. Weigand József színjátéka a Magyar Népszínházban*; E. Gy.: *Képet, rajzot, térképet a népegyetemi előadásokon*; Éri Pál: *A zrenjanini Petőfi Népkör munkájáról; Krónika.*

1950

Az év folyamán megjelent könyvek:

Debreczeni József: *Hideg krematórium*; Garay Béla: *Színjátékok kézikönyve*; Garay Béla: *A színjátás művészete*; Herceg János: *Bors és fahéj*; Herceg János: *Változó világban*; Komáromi József Sándor: *Háry János ébresztése*; Lőrinc Péter: *A nagy póri pör. Birtokkisajátítás és aratósztrájk Vajdaságban*; Lőrinc Péter: *Hét-köznapiok*; Majtényi Mihály: *Forró föld*; Sinkó Ervin: *Tizennégy nap.*

Ivan Cankar: *Elbeszélések* (Pripovetke Ford. Hornyik János); Milorad Ćirić: *Ajelenés* (Ford. Hornyik János); Jovan Jovanović Zmaj: *Gyerekek, madarak, állatok* (Deca, ptice, veverice); Jugoszláv elbeszélők (Jugoslovenski pripovedači); Branislav Nušić: *A megboldogult* (Pokojnik. Ford. Herceg János); Branislav Nušić: *A miniszter felesége* (Gospođa ministarka. Ford. Herceg János); Branislav Nušić: *A világ* (Svet. Ford. Garay Béla); Branislav Nušić: *Világháború* (Svetski rat. Ford. Garay Béla); Jovan Sterija Popović: *Felfuvalkodott tők* (Pokondirena tikva); Kosta Trifković: *A tanfelügyelő* (Školski nadzornik); *Vidám színpad* (Vesela pozornica. Ford. Kollin József és Steinitz Tibor).

Az év folyamán megjelent magyar nyelvű időszakos kiadványok száma és átlagos példányszáma: 6 (58 000); *Dolgozók* (10 000), 7 *Nap* (9 500), *Híd* (1 000), *Pionírújság* (15 000), *Ifjúság Szava* (4 500), *Magyar Szó* (18 000).¹

1. Stoković 1975.